

In deze reeks blikken schrijvers vooruit op het grootste aller mysteries: de dood. Zien ze hun eigen sterfscène al voor zich? Vertrekken ze met de pen in de vuist?

HET EINDE

DEZE WEEK: **AIDAN CHAMBERS**

De Engelse schrijver (84) is wereldwijd bekend van zijn taboedoorbrekende jeugdboeken. In 2002 won hij de Hans Christian Andersen-prijs. In ons taalgebied werd hij meermaals bekroond met een Zilveren Griffel.

De dood boezemt mij geen angst in. Waar ik me het meest zorgen over maak op mijn oude dag – ik word 85 – is hoe weinig tijd en energie me nog rest om alles te schrijven wat ik nog graag zou willen schrijven. Ouderdom maakt me wel bang. Zeker nu ik tegen de onvermijdelijke aftakeling aankijk, zowel fysiek als mentaal.

'Ik ben me al van op zeer jonge leeftijd bewust van de dood en mijn eigen sterfelijkheid. Mijn eerste herinnering dateert van mijn tweede levensjaar. Een familielid tilde me op, zodat ik het lichaam kon zien van mijn overgrootmoeder in haar kist. Mijn vader was schrijnwerker en begrafenisondernemer. Tegen de tijd dat ik acht was, hielp ik hem kisten maken. Op weg naar zijn atelier moesten we voorbij een slachthuis, waar ik dieren zag doden. Als tiener werkte ik tijdens de weekends en de vakanties voor mijn vader als drager op begrafenissen; met wat ik verdiende, kocht ik boeken. Ik was vier toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak en tien toen hij voorbij was. De dood hoorde bij die tijd. Een aantal van mijn familieleden waren mijnwerkers. Een van mijn ooms stierf omdat een brok steen zijn borst verpletterde; ik zag hem de dag dat hij stierf. De dood was alomtegenwoordig terwijl ik opgroeide.'

'De dood is een natuurlijk deel van ons leven. We hebben niet gevraagd geboren te worden, maar we weten zeker dat we zullen sterven. Ik zou ook niet eeuwig willen leven. Wat een ontstellende gedachte! Ieder mens heeft het recht het tijdstip en de wijze van zijn dood te kiezen, vind ik.'

'Ook in mijn boeken maakt de dood organisch deel uit van het verhaal. Ik oordeel er niet over en suggereer nergens wat ik denk dat het betekent. Alles hangt af van hoe de personages ernaar kijken. In *Je moet dansen op mijn graf* sterft Barry in een motorongeluk; zijn vriend Hal ziet zijn lichaam in het lijkenhuis en "danst" later op zijn graf. In *Niets is wat het lijkt* kiest de oude vrouw, Geertrui, voor euthanasie. In *Dit is alles* krijgt het hoofdpersonage als klein meisje haar moeders dode lichaam te zien, en sterft ze later zelf. Het lijkt me essentieel dat jeugdliteratuur alle existentiële vragen behandelt. Paul Ricoeur schrijft in *Soi-même comme un autre*: "Fictie speelt een belangrijke rol in leren sterven". Zelf ben ik sterk beïnvloed door de Bijbel en Shakespeares toneelstukken, waarin de

© JeRoen Murré

'Mijn vader was schrijnwerker en begrafenisondernemer. Tegen de tijd dat ik acht was, hielp ik hem kisten maken'

dood alomtegenwoordig is.'

'Het is een delicaat onderwerp om over te schrijven, maar we kunnen de dood niet ontlopen, dus is het verstandig erover na te denken. Als jongeman werd ik christen en zeven jaar lang was ik monnik. Toen heb ik ernstig nagedacht over wat ik geloof en waarom. Met als gevolg dat ik nu in geen enkele institutionele religie of gepersonaliseerde God meer geloof. Anton Tsjechov, van wie ik een toegewijd bewonderaar ben, schreef: "Men moet of in God geloven, of, als dat geloof ontbreekt, iets anders doen dan de leegte vullen met sensatiezucht. Men moet zoeken, alleen zoeken, helemaal alleen met zijn geweten." Elke dag weer moet ik voor mezelf uitmaken wat mijn leven en dood betekenen. Ik geloof in wat men meestal een "ziel" noemt: voor mij is dat "de essentie van je wezen". De crux is te ontdekken wat die essentie is, en wat dat betekent voor hoe je je leven leeft. Ik noem dat seculiere spiritualiteit. Ik onderzoek wie ik ben en wat leven en dood voor mij betekenen door verhalen te schrijven en te lezen. Dat heb ik sinds mijn vijftiende gedaan. Al mijn boeken zijn meditaties over de aard van het leven.'

'Ik streef niet naar artistieke onsterfelijkheid, al zou ik het wel fijn vinden als een paar van mijn boeken nog gelezen zouden worden na mijn dood. Maar ik ben het eens met de Amerikaanse schrijver William H. Gass: "Boeken sterven stilletjes en sneller dan hun schrijvers".'

'Als ik mocht kiezen, zou ik het liefst plots sterven, in mijn werkkamer, tijdens het lezen van een boek dat mij dierbaar is. Ik wil alleen sterven; ik zou het vreselijk vinden iemand tot last te zijn. Mijn lichaam moet in een wegwerptas geplaatst worden en zonder ceremonie gecremeerd. Ik wil enkel een uitvaart als mijn naasten dat wensen. Want het enige dat ertoe doet, is het effect ervan op hen en wat nodig is om hun verdriet te verzachten.'

'Ik heb er geen idee van wat er na komt, of er nog iets komt. Shakespeare verwoordt wat ik denk: "We zijn gemaakt uit het stof der dromen, en ons kleine leven wordt afgerond met een slaap"'

Opgetekend door Gaea Schoeters